

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Limingan kunta ei kannata sidosyksikköjä vähimmäisomistusta koskevaa esitystä esitetystä muodossaan. Vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei ole tarkoituksenmukainen eikä

toteuttamiskelpoinen. Tämä johtuu esityksen puutteellisesta vaikutustenarvioinnista, sen taloudellisista ja toiminnallisista haittavaikutuksista erityisesti pienille ja keskisuurille kunnille sekä ristiriidasta perustuslain 121 §:n määrittelemän kuntien itsehallinnon kanssa.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Esitetty vähimmäisomistusvaatimus kohdistuu ensisijaisesti pieniin ja keskisuuriin kuntiin sekä niiden mahdollisuuksiin tehdä alueellista yhteistyötä talous-, henkilöstö- ja ICT-palveluiden osalta. Sidosyksiköiden kautta kunnalla on ollut mahdollista saada sidosyksiköiden markkinoilta kilpailuttamat palvelut pienemmillä kustannuksilla kuin ne olisivat olleet jokaisen kunnan itse tuottamina. Uudistus ei koske samalla tavalla isoimpia toimijoita, jotka pystyvät jatkamaan omistajina nykyisissä sidosyksiköissä tai ottamaan yhteisesti tuotetut palvelut takaisin omaksi toiminnaksi eikä palveluiden kilpailuttamisvelvoitetta ole.

Vähimmäisomistusvaatimus aiheuttaa kunnille kohtuuttomia muutuskustannuksia mm. uusien kilpailutusten, käyttöönottojen, uusien yhteistyötahojen voittoon tähtäävien hinnoittelumallien sekä organisaation omien lisäresurssien, esim. hallinnollisen sekä kilpailuttamistyön, osalta.

Lisäksi pienillä kunnilla ei välttämättä ole resursseja tai riittävää osaamista kilpailuttaa palveluita markkinoilta, mikä voi johtaa palveluiden heikkenemiseen. Vaarana on, etteivät pienet/keskisuuret kunnat ole kiinnostavia asiakkaita julkisen sektorin palveluntuottajien näkökulmasta.

In-house toimijoille on pääsääntöisesti omistajiensa toimesta asetettu tavoitteeksi, etteivät yhtiöt pyri tuottamaan liiketoiminnassaan voittoa omistajille. Limingan kunnan hyödyntämät In-house yhtiöt (esim. Joki ICT Oy) ovat palauttaneet mahdollisia tilikauden ylijäämiä asiakkailleen palveluiden myyntien (ei omistuksien) suhteessa.

Mikäli lakimuutos tulee voimaan, nykyisellään toimivat sidosyksiköt tulevat todennäköisesti ainakin osittain purkautumaan, sillä 10 %:n tai tämän ylittäviä omistusosuuksia ei löydy suurimmalla osalla sidosyksiköistä kuin muutamia ja mahdolliset omistusjärjestelyt tähän suuntaan ovat epätodennäköisiä. Toisaalta pienten kuntien osalta kymmenenkään omistajan omistus pohja ei joissakin palveluissa tuota niin suurta palveluiden volyymimäärää, jolla yhtiö voisi järjestää toimintansa tehokkaasti. Oletettavaa on, että nykyiset In-house -yhtiöt tulevat tekemään markkinoilla kauppaa omista liiketoiminnoistaan, jolloin kuntien tarvitseman kriittisen tukipalveluosaamisen karkaaminen kansallisten ja kansainvälisten pörssiyritysten hallintaan on merkittävä riski sekä taloudellisesti, että huoltovarmuuden kannalta.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Pienillä ja keskisuurilla kunnilla on suuria organisaatioita heikommat resurssit ja kyvykkyydet järjestää tarvitsemiaan tukipalveluita itse. Limingan kunnan omistus Monetra Oy:stä ja Joki ICT Oy:stä jää huomattavasti alle esitetyn vaaditun 10 % rajan.

Uudistuksen toteutuessa Limingan kunta joutuisi kilpailuttamaan talous-, henkilöstö- sekä ICT-palvelut. Arvioimme, että palveluiden jatkuvat kustannukset tulisivat nousemaan 20-40 %. Lisäksi muutuskustannukset, mm. talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmistovaihdosten osalta min. 250 000 €, tulisivat kunnalle todella kalliiksi.

Limingan kunta liittyi Monetran Oy:n osakkaaksi noin 10 vuotta sitten. Palveluiden ottaminen takaisin omaksi toiminnaksi ei ole Limingan kunnalle realistinen vaihtoehto, koska omana toimintana palveluiden tuottaminen olisi haavoittuvaista ja riskialtis erilaisille muutoksille mm. teknologian kehityksen, henkilöstön poissaolojen jne. osalta.

Toteutuessaan sidosyksikkömuutos johtaisi tukipalvelukustannusten voimakkaaseen kasvuun, toiminnan laadun heikkenemiseen, huoltovarmuuden heikentymiseen. Myös osaavien henkilöstöresurssien saatavuus tulisi olemaan haasteellista. Kuntapuolen talous- ja työehtosopimusten osaaminen edellyttää erityisosaamista, ja nykyisilläänkin palveluntuottajilla on ollut haasteita saada ammattitoista henkilöstöä.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Mikäli vähimmäisomistusrajaa koskeva sääntely tulee voimaan, joudumme arvioimaan nykyisten sidosyksiköiden toimintamallia uudelleen. Päätöksiä ei ole vielä tehty, mutta sidosyksikköomistukset joudutaan purkamaan ja kilpailuttamaan palvelut uudelleen, mikä todennäköisesti johtaa kustannusten nousuun ja palvelutason heikkenemiseen. Palvelujen ottaminen itselle ei ole realistinen vaihtoehto.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Limingan kunnan näkökulmasta muutoksesta ei ole tunnistettavissa taloudellisia eikä toiminnallisia hyötyjä.

Muutos kohdistuu ennen kaikkea pieniin ja keskisuuriin kuntiin. On mahdollista, että suuremmat hankintayksiköt hyötyvät, mutta pienille/keskisuurille kunnille muutoksen vaikutukset ovat negatiivisia. Palveluiden hinnat voivat nousta ja saatavuus heikentyä, mikä heikentää kuntien toimintamahdollisuuksia ja asukkaiden palveluita.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Limingan kunnan näkemyksen mukaan esitetyt siirtymäajat eivät ole riittäviä eivätkä realistisia huomioiden sopimusten purkamisen, kilpailutusten valmistelun sekä niiden toteuttamisen sekä uusien palveluiden käyttöönoton. Arvioimme, että siirtymäajan tulisi olla vähintään viisi vuotta, jotta muutosprosessi on mahdollista toteuttaa hallitusti.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä olisivat nykyisten sidosyksikköjen kautta hankittujen tukipalveluiden uudelleenjärjestelyt, olemassa olevien sopimusten purkamiseen liittyvät toimenpiteet, erilaiset selvitykset mm. muutoksen taloudellisista vaikutuksista, kilpailutusten valmistelu, toteutus, järjestelmien tietosuojavaikutusten arvioinnit, toimintavarmuuden varmistaminen myös normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa, käyttöönottoprosessit, henkilöstöresurssien lisääminen hankintojen valmisteluun sekä suunnitteluun.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Limingan kunta katsoo, että esitettyyn vähimmäisomistusvaatimukseen tulisi säätää poikkeuksia erityisesti pienten/keskisuurten kuntien kohdalla. Näkemys on yhteneväinen KKV:n sidosyksikköjä koskevien johtopäätösten kanssa sekä työryhmän mietinnössä esitettyjen eriävien näkemysten kanssa.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Keltanen Päivi
Limingan kunta - Limingan kunta, kunnanhallitus